

POSTANOWIENIE

Dnia 13 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marcin Krajewski

SSN Joanna Misztal-Konecka

w sprawie z wniosku E. S.

przy uczestnictwie W. S.

o podział majątku wspólnego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 13 maja 2021 r.,

zażalenia uczestnika postępowania

na postanowienie Sądu Okręgowego w K.

z dnia 9 września 2020 r., sygn. akt II Ca (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 9 września 2020 r. wydanym na skutek apelacji E. S., wnioskodawczym w sprawie o (podział majątku wspólnego toczącej się z udziałem W. S., Sąd Okręgowy w K. uchylił orzeczenie Sądu pierwszej instancji i przekazał temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu postanowienia wskazano, że na rozprawie w dniu 26 października 2018 r. wnioskodawczyni zgłosiła wniosek o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym stron, a Sąd pierwszej instancji nie zawarł w swoim postanowieniu wyrzeczenia w tym

przedmiocie, przez co doszło do nierozpoznania istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Uczestnik wniósł zażalenie na ww. postanowienie, zarzucając mu naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 567 § 1 k.p.c. w zw. z art. 193 § 2¹ k.p.c. w zw. z art. 187 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez przyjęcie, że Sąd pierwszej instancji dopuścił się nierozpoznania istoty sprawy, mającego przejawiać się w nierozpoznaniu żądania ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym stron, podczas gdy żądanie takie nie zostało skutecznie zgłoszone przez wnioskodawczynię, ponieważ było ono sygnalizowane jedynie ustnie, a zatem z naruszeniem art. 193 § 2¹ k.p.c. i art. 187 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

W odpowiedzi na zażalenie wnioskodawczynie wniosła o jego oddalenie i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania, wskazując, że żądanie ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym zgłosiła już we wniosku inicjującym postępowanie, w którym domagała się dokonania podziału majątku w ten sposób, że Sąd przyzna jej własność bliżej określonego lokalu mieszkalnego bez nałożenia na nią obowiązku spłaty na rzecz uczestnika.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie było zasadne, wobec czego podlegało uwzględnieniu.

Uczestnik trafnie wskazał, że zgodnie z art. 193 § 2¹ zd. 1 k.p.c., na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. stosowanym odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym, zmiana powództwa może być dokonana jedynie w piśmie procesowym - z wyjątkiem spraw o roszczenia alimentacyjne. Dotyczy to także zgłoszenia żądań, o których mowa w art. 567 § 1 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2019 r., III CSK 1/19). Nie można było zatem podzielić oceny Sądu Okręgowego co do skuteczności wyłącznie ustnego zgłoszenia na rozprawie 26 października 2018 r. wniosku o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym. Zapatrywaniu temu przeczy także analiza podjętych wówczas czynności, odzwierciedlonych w protokole posiedzenia.

Z protokołu tego wynika, że na posiedzeniu, w którym brał udział również profesjonalny pełnomocnik wnioskodawczynie, oświadczyła ona, „iż nie wyraża zgody na podział pół na pół” i „wnosi ażeby doszło do nierównego podziału,

wskazując, iż podział po połowie byłby dla niej bardzo krzywdzący”. W następstwie tego oświadczenia Sąd pierwszej instancji postanowił „zakreślić pełnomocnikom stron termin 1 miesiąca na zajęcie ostatecznego stanowiska w sprawie pod rygorem przyjęcia, że nie uległo ono zmianie a także do wykazania, że w przypadku przyznania na ich rzecz lokalu mieszkalnego będą w stanie pokryć spłatę w wysokości 170 000 złotych, pod rygorem dokonania podziału w drodze sprzedaży licytacyjnej” (k. 257 v.). W powyższym terminie nie zostało złożone pismo modyfikujące dotychczasowe stanowisko wnioskodawczynie, co wyklucza przyjęcie, że skutecznie zgłosiła ona wniosek o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym.

Z kolei odnośnie do podnoszonej przez wnioskodawczynię w odpowiedzi na zażalenie kwestii sposobu sformułowania wniosku inicjującego postępowanie w sprawie, trzeba zauważyć, że pismo to nie zawiera żądania ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym stron. Wprawdzie zaproponowanie sposobu podziału majątku, polegającego na przyznaniu na własność wnioskodawczynie jedynego wskazanego we wniosku składnika tego majątku - bez obowiązku spłaty na rzecz uczestnika, mogłoby świadczyć o takiej intencji, jednak niewątpliwie wspomniane pismo procesowe nie zawiera żądania wysłowionego wprost, podczas gdy oczekiwane przez wnioskodawczynię niezasądzenie spłaty mogłoby nastąpić także w razie zastosowania innych instrumentów prawnych. Konkluzję o niezawarcu we wniosku o podział majątku wspólnego żądania ustalenia nierównych udziałów wzmacnia spostrzeżenie, że wniosek ten obejmuje inne, wyraźnie wyszczególnione żądania, w tym o ustanowienie na rzecz wnioskodawczynie imiennie wskazanego pełnomocnika z urzędu.

Jedną z funkcji pozwu (odpowiednio: wniosku inicjującego postępowanie nieprocesowe, w tym o podział majątku wspólnego) jest poinformowanie pozwanego (tu: uczestnika) o przedmiocie postępowania. Wszystkie żądania strony inicjującej postępowanie sądowe powinny więc zostać wyrażone w sposób stanowczy i możliwie precyzyjny. Oceniając z tej perspektywy treść wniosku o podział majątku wspólnego, należy stwierdzić, że nie zostało w nim zgłoszone żądanie ustalenia nierównych udziałów. Stanowisko takie znalazło pośrednio wyraz w ocenie dokonanej przez Sąd Okręgowy, który stosownego żądania dopatrzył się

dopiero w oświadczeniu zgłoszonym na ww. posiedzeniu wyznaczonym na rozprawę, kiedy to wnioskodawczyni korzystała już z profesjonalnej pomocy prawnej, po uwzględnieniu żądania ustanowienia pełnomocnika z urzędu, zawartego we wniosku o podział majątku wspólnego.

Oznacza to, że wnioskodawczyni korzystała z takiej pomocy w zasadzie w toku całego postępowania przed Sądem pierwszej instancji. W związku z tym niezasadne były formułowane w odpowiedzi na zażalenie oczekiwania co do przejawienia przez Sąd Rejonowy jeszcze dalej idącej inicjatywy mającej na celu wyjaśnienie stanowiska wnioskodawczyni w sprawie. Opisany uprzednio przebieg posiedzenia świadczy o tym, że Sąd podjął właściwe czynności zmierzające do tego, aby profesjonalnie reprezentowana wnioskodawczyni mogła sformułować istotne dla niej żądania.

Zgodnie z art. 5 k.p.c. Sąd pierwszej instancji zobowiązany byłby do udzielenia wnioskodawczyni stosownych pouczeń, w tym co do treści i znaczenia art. 193 § 2¹ k.p.c., tylko gdyby występowała ona w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego. Od momentu ustanowienia dla wnioskodawczyni adwokata z urzędu do zamknięcia rozprawy przez Sąd Rejonowy minęło ponad pięć lat, nie sposób zatem przyjąć, by nie miała ona możliwości precyzyjnego, pisemnego sformułowania swoich żądań. Niezłożenie takiego żądania przed Sądem pierwszej instancji powoduje, że brak orzeczenia o ustaleniu nierównych udziałów w majątku wspólnym nie mógł być poczytany za nierozpoznanie istoty sprawy.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

jw